

Biologisch boeren, is samen produceren

Johan Zonderland, Ina Enting, Matteo de Visser en Joanneke Spruijt-Verkerke (PPO)

Biologische mest, voer en stro zijn onvoldoende beschikbaar. Bovendien zijn deze biologische “grondstoffen” in de regel duurder dan de gangbare. Vraag (voorkeur) en aanbod, oftewel de markt, voor deze grondstoffen is in ontwikkeling. Dit blijkt uit een enquête onder leden van de Biologische Producentenvereniging Achterhoek. Voor het sluiten van de mineralenkringlopen moet meer voer en mest worden uitgewisseld.

Sluiten van kringloop

Binnen de biologische productie staat het sluiten van (mineralen)kringlopen centraal. Er zijn maar weinig gemengde bedrijven in Nederland. Het sluiten van kringlopen moet dan gebeuren door samenwerking tussen enerzijds gespecialiseerde veehouderijbedrijven en anderzijds gespecialiseerde akkerbouw- en/of groentebedrijven, waaraan voer, stro(oisel) en mest worden geleverd. De regelgeving rond de biologische landbouw is ook gericht op het sluiten van mineralenkringlopen, maar biedt daarbij ruimte voor overgang (zie kader 2). De verwachting is dat in de toekomst biologische productie in alle sectoren alleen nog maar gebaseerd mag zijn op het gebruik van grondstoffen van biologische oorsprong. Samenwerking tussen gespecialiseerde biologische bedrijven wordt dan steeds belangrijker. Door de sterke voorkeur van ondernemers voor korte transportafstanden van mest, stro en voer moet gefocust worden op een regionale afstemming van de mineralenstromen.

Biologische Producentenvereniging Achterhoek

De Biologische Producentenvereniging Achterhoek (BPA) is een vereniging die ontstaan is als een samenwerkingsverband tussen biologische agrarische bedrijven. Het doel van de BPA is het verbeteren van de inkomsten van de leden door de keten van producent tot consument meer in eigen beheer te nemen. De BPA bestaat momenteel uit 24 (aspirant-)leden. De groep bestaat zowel uit bedrijven op het gebied van akkerbouw, vollegrondsgroenten, fruitteelt, melkveehouderij, varkenshouderij en champignons als uit winkels en distributeurs. Op 17 BPA-bedrijven zijn bedrijfsgegevens verzameld en daarnaast zijn de bedrijfsleider aanvullende vragen gesteld over de samenwerking met andere BPA-bedrijven. Uit de bedrijfsgegevens is met behulp van een rekenmodel de stikstof en fosfaatstromen berekend tussen BPA-bedrijven en externe bedrijven, handelaren, afnemers etc. Hierbij is geïnventariseerd uit welke takken ieder bedrijf bestaat. Daarna zijn per bedrijf en per tak de in- en output in kaart gebracht.

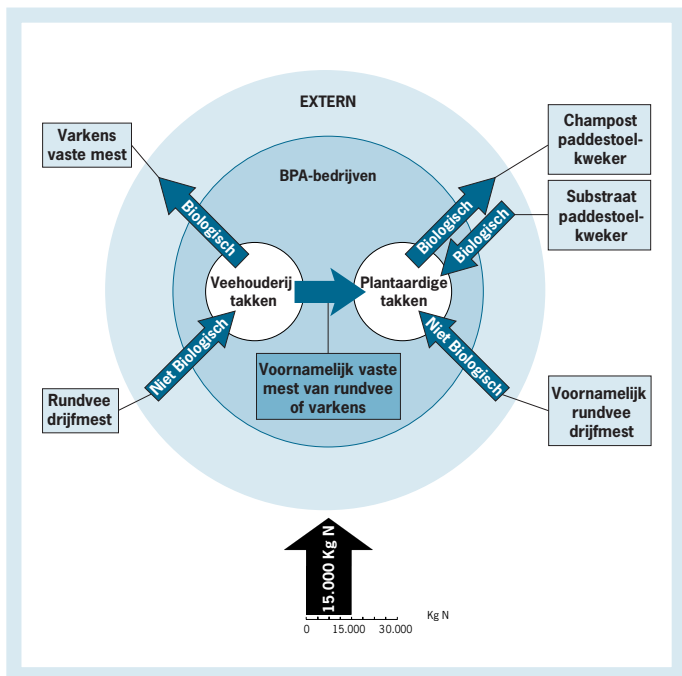
Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij.

Biologische mest relatief duur

Voor de Biologische Producentenvereniging Achterhoek (zie kader 1) zijn de mineralenstromen berekend. Hieruit blijkt dat er binnen de BPA een tekort aan mest is. Ondanks dit tekort wordt er toch nog een grote partij vaste varkensmest afgevoerd naar een extern bedrijf (zie figuur 1). Voor deze partij varkensmest is weinig belangstelling binnen de BPA door de minder gunstige stikstof/fosfaat-verhouding van vaste varkensmest in vergelijking met rundveedrijfmest. Daarnaast spelen de bijkomende kosten van deze mest ook een rol. BPA-bedrijven met een plantaardige tak voeren vooral gangbare runderdrijfmest aan (56 %). Doordat het aanwenden van gangbare mest nog gedoogd wordt en deze mest momenteel geld oplevert, hebben biologische bedrijven weinig geld over voor biologische mest. Mocht er binnen een regio een tekort ontstaan aan biologische mest, dan kunnen bedrijven met akkerbouw of tuinbouw op zoek naar andere bronnen voor organische stof zoals GFT-compost of champost.

Weinig uitwisseling van voedergewassen

Binnen de BPA is slechts tussen twee bedrijven uitwisseling van voedergewassen. Uit de enquête blijkt echter dat akkerbouwers bereid zijn om voedergewassen te telen, als daar tenminste vanuit de veehouderijtakken belangstelling en financiële compensatie voor is. Behalve deze akkerbouwproducten kunnen veehouders ook meer restproducten uit de akkerbouw gebruiken zoals uitgesorteerde aardappelen, peen en witlofpennen. Een aantal BPA-bedrijven met een veehouderijtak voeren niet-biologisch gras of maïs aan met het argument dat biologisch ruwvoer relatief duur is.

Figuur 1 Stikstofstromen van bedrijven uit de Biologische Producentenvereniging Achterhoek (BPA) De dikte van de pijlen geeft de hoeveelheid stikstof (kg) weer

Tekort aan stro

BPA-akkerbouwers voeren het overgrote deel van hun stro-producten af naar collega's met een veehouderijtak. Maar de behoefte aan stro bij deze veehouders is nog vele malen groter. Daarom wordt op grote schaal stro aangevoerd van externe bedrijven of handelaren. In de regelgeving staat (nog) niet dat strooisel van biologische oorsprong moet zijn. Veehouders binnen de BPA voeren dan ook veelvuldig gangbaar stro aan. Als belangrijkste reden noemen zij de hoge kosten van biologisch stro in vergelijking met gangbaar stro. Daarnaast vinden BPA-bedrijven het geringe aanbod van biologisch stro een bottleneck. Om meer stro te produceren zouden akkerbouwers meer

granen moeten verbouwen. Dit is zowel economisch als praktisch (in verband met vruchtwisselingen) niet haalbaar. Volledige zelfvoorziening voor wat betreft stro zal dus niet lukken.

Conclusies

Uit analyse van de in- én uitgaande mineralenstromen van een belangrijk deel van de agrarische bedrijven in Biologische Producentenvereniging Achterhoek (BPA) blijkt dat de BPA-kringloop nog lang niet gesloten is. Er bestaan zeker mogelijkheden om deze kringloop verder te sluiten. Met name op het gebied van mest- en voeruitwisseling valt nog veel te winnen. Voorkeur van bedrijven voor bepaalde producten of grondstoffen en prijsvorming spelen hierbij een belangrijke rol en communicatie tussen bedrijven, eventueel via een intermediair, is essentieel.

Voor de biologische veehouders is het van belang tijdig na te gaan hoeveel stro en biologisch voer (van welke kwaliteit) nodig is om aan de nieuwe regelgeving te voldoen. Oriënteert u zich daarvoor op een strategische samenwerking met een akkerbouwer, die dan belangstelling zal hebben voor een deel van uw rundveemest. In verschillende delen van ons land lopen projecten voor "koppelbedrijven" (http://www.louisbolk.nl/lb/veeh/_koppel.htm).

In onderstaande tabel staan voor veehouders de huidige regelgeving plus verwachtingen voor toekomstige regelgeving omtrent gebruik van biologische grondstoffen.

Tabel 1 Huidige en verwachte regelgeving over gebruik van biologische mest, voer en stro.

	Huidige regelgeving	Verwachte regelgeving
Mest	Bij teelt van biologische gewassen mag het aandeel mest van biologische oorsprong niet minder dan 20 % van het totaal zijn.	Verhoging van het minimum percentage biologische mest.
Voer	Tot 24 augustus 2005 mag in het jaarrantsoen van rundvee maximaal 10 % niet-biologisch voer zitten. Voor varkens en pluimvee is dit 0 %. Ruwvoer moet altijd 100 % biologisch zijn.	100 % biologisch voer.
Stro	Er mag in de biologische veehouderij gangbaar stro als strooisel gebruikt worden.	Nog niet duidelijk.